

تاریخچه مختصر تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش و دبیرخانه آن

معرفی مقاله

همان گونه که در شماره های پیش یادآوری گردید، در نظر است در هر شماره از این فصلنامه، یکی از واحدها و سازمانهای آموزش و پرورش معرفی شود تا علاقه مندان و مسئولان با ساخت سازمانی، وظایف و برنامه های آنها آشنا شوند؛ نقش این مؤسسات را در آموزش و پرورش جامعه ما بشناسند و ارتباط و هماهنگیهای لازم را با این سازمانها — با توجه به وظایف و رسالتهای آنها — برقرار نمایند. یکی از مهمترین واحدهای آموزش و پرورش ما، شورای عالی آموزش و پرورش است که به صورت واحدی وابسته، در نمودار تشکیلات وزارت آموزش و پرورش منظور گردیده و سازمان اداری آن به عنوان یکی از واحدهای این وزارت، دارای بسودجه و تشکیلات جداگانه اداری و فنی است.

در این شماره فصلنامه، تاریخچه مختصر تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش و دبیرخانه آن که توسط دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش تهیه شده، ارائه می گردد.

این مقاله دربرگیرنده مطالبی در زمینه چگونگی تشکیل این شورا، تعداد اعضا، وظایف و اختیارات شورا و دبیرخانه آن می باشد و با توجه به اهمیت و نقشی که این شورا در آموزش و پرورش کشور دارد، مقرر است در آینده نیز در مورد نقش آن در نظام آموزش و پرورش ما، مقاله ای در این فصلنامه ارائه گردد. توفیق روزافزون این شورا و مسئولان و اعضا دبیرخانه آن را از خداوند متعال خواستاریم.

فصلنامه

در سال ۱۲۷۵ ه.ش به اهتمام چندتن از فضلاء و دانشمندان، انجمنی به نام انجمن معارف تأسیس گردید. انجمن معارف موفق به تأسیس و نگهداری چند مدرسه گردید، چند کتاب درسی جدید تهیه نمود، کتابخانه ملی را بنیان گذاشت و روزنامه معارف را دایر کرد. در سال ۱۳۰۰ ه.ش قانون تأسیس شورای عالی معارف، مشتمل بر ۱۵ ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید. طبق قانون مذکور اعضای رسمی شورای عالی معارف ۱۰ نفر به شرح زیر بودند:

۱ - یک نفر مجتهد جامع الشرایط

۲ - دو نفر از رؤسای مدارس عالی و متوسطه

۳ - دو نفر از معلمان درجه اول مدارس عالی و متوسطه

۴ - پنج نفر از دانشمندان مملکت

بر اساس ماده ۸ قانون مذکور، شورای عالی معارف دارای یک سازمان اداری به نام دارالانشاء (دبیرخانه) گردید که وظیفه آن تحریر مذاکرات و نوشته‌ها و ضبط دفاتر و اسناد و تهیه راپورتهای (گزارشهای) لازم در حدود عملیات مخصوص شورای عالی بود.

در سال ۱۳۰۶ ه.ش مجلس شورای ملی به وزارت معارف اجازه داد که شعب شورای عالی معارف را در مراکز مهم ایالات و ولایات تأسیس نماید.

در سال ۱۳۱۶ ه.ش با تصویب فرهنگستان ایران، وزارت معارف به وزارت فرهنگ تغییر نام یافت و به تبع آن، شورای عالی معارف به شورای عالی فرهنگ تغییر نام پیدا کرد. شورای عالی فرهنگ نیز دارای یک سازمان اداری به نام دبیرخانه شد.

از آنجا که لایحه تأسیس شورای عالی معارف، مصوب سال ۱۳۰۰ مجلس شورای ملی جوابگوی نیازهای فرهنگ کشور نبود، در تاریخ ۱۸ دیماه ۱۳۳۱ قانون تشکیل شورای عالی فرهنگ مشتمل بر ۱۲ ماده و ده تبصره به تصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسید.

به استناد ماده ۶ قانون مذکور، شورای عالی فرهنگ برای مطالعات و تحقیقات فرهنگی و رسیدگی مقدماتی در امور مربوط به شورا، هیئتی را بنام هیئت عالی مطالعات، مرکب از ۵ نفر صاحب نظر از بین خود یا از خارج انتخاب می‌کرد. هیئت مذکور طرحها و لوایح فرهنگی را مطالعه و نظر خود را برای اتخاذ تصمیم به شورای عالی فرهنگ گزارش می‌داد. انتخاب این هیئت مقدمه‌ای برای ایجاد و تشکیل کمیسیونهای شورای عالی گردید.

در سال ۱۳۴۳ پس از تصویب قانون تفکیک وزارت فرهنگ به وزارتخانه‌های فرهنگ و هنر، آموزش و پرورش و سازمان اوقاف، بر اساس ماده ۵ قانون مذکور وظایف شورای عالی فرهنگ بین شورای عالی آموزش و پرورش، فرهنگ و هنر و اوقاف تقسیم گردید و در شهریور

ماه سال ۱۳۴۵ قانون جدید تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۹ ماده و ۵ تبصره از تصویب کمیسیون مجلسین گذشت.

در سال ۱۳۴۷، اولین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش تشکیل گردید و تا سال ۱۳۵۵ ادامه یافت. اما از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۵۸/۷/۸ دوره فترت شورای عالی آموزش و پرورش بود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۷ بهمن ماه ۱۳۵۸ لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۱۵ ماده و ۴ تبصره به تصویب شورای انقلاب اسلامی ایران رسید و ماده ۳ آن در تاریخ ۵۹/۲/۱۰ به شرح زیر اصلاح گردید:

«ماده ۳ - سازمان اداری شورای عالی آموزش و پرورش دارای دبیرکلی خواهد بود که هم‌ردیف معاون وزیر بوده و به پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش و موافقت شورای عالی آموزش و پرورش منصوب می‌شود و سمت دبیری شورا را نیز خواهد داشت. سازمان و وظایف آن در آئین‌نامه داخلی شورا منظور خواهد شد.»

به استناد ماده ۴ قانون فوق‌الاشاره هیچ یک از مقررات آموزشی و پرورشی کشور که با وظایف شورای عالی آموزش و پرورش مربوط است، قبل از تصویب در شورا رسمیت نخواهد داشت.

به استناد ماده ۸ قانون مذکور اعضای شورای عالی آموزش و پرورش به دو گروه رسمی یا پیوسته و افتخاری یا وابسته تقسیم می‌شوند که اعضای رسمی برای مدت چهار سال و اعضای افتخاری برای مدت ۲ سال انتخاب می‌گردند و تجدید انتخاب آنها بلامانع است.

به استناد ماده ۹ قانون مذکور، تعداد اعضای رسمی شورای عالی آموزش و پرورش ۱۵ نفر به شرح زیر است:

- ۱ - وزیر آموزش و پرورش.
- ۲ - وزیر فرهنگ و آموزش عالی.
- ۳ - یک نفر مجتهد جامع الشرایط به معرفی شورای نگهبان.
- ۴ - سه نفر مطلع و صاحب نظر از هر یک از رشته‌های علمی و فنی و علوم انسانی به انتخاب شورای رؤسای دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور.
- ۵ - سه نفر مطلع و صاحب‌نظر از معلمان یا رؤسای مدارس از هر یک از مراحل مختلف تحصیلی. به انتخاب شورای معاونان وزارت آموزش و پرورش.
- ۶ - یک نفر از صاحب‌نظران صنایع به انتخاب اطاق صنایع و بازرگانی.
- ۷ - یک نفر از صاحب‌نظران در کشاورزی به انتخاب شورای عالی کشاورزی.
- ۸ - مدیرکل دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی درسی وزارت آموزش و پرورش.

۹- سه نفر از صاحب نظران در مسائل آموزش و پرورش کشور به انتخاب وزیر آموزش و پرورش.

به استناد ماده ۱۰، اعضای افتخاری ۱۰ نفر بوده و به پیشنهاد رئیس شورا و تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برای استفاده از نظرات و تخصص آنان تدریجاً به عضویت شورا دعوت می‌شوند.

به استناد ماده ۱۱، اعضای شورای عالی آموزش و پرورش به پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش از طرف رئیس جمهوری منصوب می‌شوند.

به استناد ماده ۱۴ شورای عالی آموزش و پرورش می‌تواند در حدود وظایف خود کمیسیونهایی تشکیل دهد و اعضای آنها را از بین استادان و متخصصان و دبیران و آموزگاران انتخاب نماید. حدود وظایف و نحوه و مدت کار و میزان حق الزحمه اعضای کمیسیونها بر طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب شورا خواهد رسید تعیین می‌گردد.

وظایف و اختیارات شورای عالی آموزش و پرورش

بر اساس ماده ۶ لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مصوب شورای انقلاب و وظایف و اختیارات شورا به شرح زیر است:

۱- تعیین خط مشی کلی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران طبق قانون اساسی کشور با رعایت قوانین موضوعه کشور.

۲- بررسی و تصویب هدفها و نظام آموزش و پرورش بر اساس خط مشی کلی آموزش و پرورش کشور.

۳- بررسی و تصویب برنامه‌های درسی و تربیتی کلیه مؤسسات آموزشی کشور که در حوزه وزارت آموزش و پرورش قرار دارد.

۴- بررسی طرحها و لوایح قانونی مربوط به آموزش و پرورش قبل از طرح در مجلس شورای اسلامی.

۵- تأیید انطباق مطالب کتابهای درسی با برنامه‌های مصوب شورا.

۶- بررسی و تصویب اساسنامه هر نوع مؤسسه تعلیماتی جدید.

۷- بررسی و تصویب مقررات اجرایی و انضباطی مدارس.

۸- تصویب آیین‌نامه‌ها و مقررات امتحانات مدارس.

۹- بررسی و تصویب نظام ارزشیابی آموزش و پرورش کشور.

۱۰- تصویب آیین‌نامه رسیدگی و ارزشیابی مدارک تحصیلی صادره از مدارس

کشورهای خارجی تا پایان دوره متوسطه.

۱۱ - بررسی و تصویب مقررات و اصول لازم برای گزینش و تربیت و استخدام معلمان به تناسب احتیاج در مراحل تحصیلی، در تمام سطح کشور.

۱۲ - بررسی و تصویب طرحهای توسعه در مراحل و رشته‌های مختلف تحصیلی بر اساس احتیاجات نیروی انسانی و با توجه به امکانات کشور.

۱۳ - تهیه و بررسی و تصویب طرحهای لازم برای بسیج و مشارکت مردم در امر آموزش و پرورش:

۱۴ - ارائه ضوابط لازم در مورد مطبوعات و رسانه‌های گروهی کشور از نظر تربیتی و رعایت مصالح ملی و اسلامی و نظارت در اجرای این ضوابط با سازمانهای ذیربط.

۱۵ - پیشنهاد اعطای نشان و مدال و تصویب آیین‌نامه مربوط.

۱۶ - تصویب آیین‌نامه داخلی شورای عالی و آیین‌نامه‌های مربوط به شوراهای منطقه‌ای آموزش و پرورش و شوراهای فرهنگی محلی و شوراهای مدارس.

۱۷ - بررسی و تصویب مقررات مربوط به انتخاب و اعزام محصلین به خارج از کشور، به تناسب احتیاجات علمی و فنی تا پایان دوره متوسطه.

با استناد به ماده ۱۲ تشکیل شورای عالی که رئیس شورا را موظف نموده یکماه قبل از پایان مدت عضویت هر یک از اعضاء، جانشین وی را تعیین نماید، شورای عالی دارای دوره نمی‌باشد و نبایستی وقفه‌ای در کار آن پیش آید.

بر اساس مصوبه دویست و هفتمین جلسه شورای عالی مورخ ۵۹/۶/۱۶ و آیین‌نامه داخلی شورا موضوعات به‌طور زیر در شورای عالی مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱ - کلیه پیشنهادها، ادارات و دفاتر به‌وسیله معاونت مربوط به مقام عالی وزارت ارائه و در صورت موافقت ایشان در شورا مطرح می‌گردد.

۲ - هر یک از اعضاء حق طرح موضوعات دیگری را به‌عنوان قبل از دستور دارند ولی بحث و اتخاذ تصمیم نسبت به آنها منوط به رأی شورا است.

۳ - هر یک از اعضاء می‌توانند پیشنهادها، مورد نظر خود را به رئیس شورا تسلیم نمایند تا در اولین جلسه‌ای که برنامه کار شورا اجازه دهد مطرح گردد.

وظایف دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از واحدهای تابعه وزارت متبوع به‌شرح زیر می‌باشد:

۱ - ابلاغ کلیه مصوبات شورای عالی و کمیسیونها به واحدهای مربوط.

۲ - انجام بررسیها و مطالعات لازم در زمینه هدفها و خط‌مشی نظام آموزش و پرورش و

استفاده از نظرات محققان و صاحب نظران در این زمینه و جمع بندی آنها به منظور ارائه به شورای عالی آموزش و پرورش.

۳ - مطالعه و تحقیق در محتوای برنامه های درسی در مقاطع مختلف آموزشی و تهیه اطلاعات مورد نیاز شورای عالی در زمینه وظایف مربوط.

۴ - صدور بخشنامه های توجیهی و دستورالعمل های مربوط به مصوبات شورای عالی به منظور ایجاد وحدت رویه.

۵ - تنقیح و تکمیل اساسنامه ها و برنامه ها و آیین نامه های پیشنهادی به شورای عالی آموزش و پرورش.

۶ - تنظیم دستور جلسه و صورت جلسات شورای عالی.

۷ - تهیه گزارش های لازم درباره نحوه تدوین اساسنامه ها و آیین نامه ها و برنامه ها.

۸ - صدور ارزشنامه و مدارک تحصیلی و اجازه نامه های تأسیس مدارس غیر دولتی خارجی، پس از تصویب کمیسیون مربوط یا شورای عالی و همچنین صدور تأییدیه مدارک تحصیلی که به تصویب شورا رسیده است.

۹ - تنظیم کلیه پرونده های مربوط به تعیین ارزش تحصیلات خارجی، اساسنامه ها و برنامه ها و آیین نامه ها، آموزشگاه های غیر دولتی و طرح آنها در کمیسیون مربوط.

۱۰ - ثبت و ضبط کلیه آراء شورای عالی و کمیسیونها در دفاتر مخصوص.

۱۱ - انجام امور مکاتبات و نگهداری سوابق آنها.

۱۲ - تعیین آراء ناقص یا حاکم، بر اساس بررسی های انجام شده.

۱۳ - بررسی کلیه پیشنهادهایی که جهت تصویب شورای عالی به دبیرخانه واصل می شود.

۱۴ - تکمیل پرونده های مربوط به تعیین ارزش تحصیلات خارجی از طریق وزارت امور خارجه یا کنسولگری های دولت جمهوری اسلامی ایران در ممالک مختلف بر طبق آیین نامه تعیین ارزش تحصیلات خارجی.